

LA REPOBLACIÓ DEL COMTAT DE MANRESA

Albert Benet i Clarà

El comtat de Manresa ha estat un xic marginat dels historiadors, i generalment ni se'l cita com a existent. El motiu és que sorgí arrel de la progressió del comtat d'Osona, i en esmentar aquest ja implicava el manresà. Si bé en el testament de Ramon Berenguer I del 1076 es fa una separació clara, així mateix en testaments comtals posteriors, ja era el moment que aquestes divisions administrativo-polítiques anaven perdent cohesió per donar pas a finals de segle XII a les vegueries que s'establirien definitivament durant el regnat del rei Jaume I. I del comtat de Manresa practica-ment se'n perdé inclús el nom. Encara que el trobem entre els milers de documents de l'arxiu de Sant Benet de Bages, i amb d'altres fons documentals. Així, doncs, podem afirmar rotundament que el comtat existí. I si sols era una divisió administrativa i no tenia una de política ens és indiferent.

L'ORIGEN

No podem dir que aquesta divisió administrativa d'origen franc que són els comtats entra a la zona del Bages abans de la repoblació de finals de segle IX portada a cap pel comte Guifred, ja que en la precària repoblació de finals de segle VIII, en la què sabem que es repoblà la ciutat d'Osona i es manà fortificar Cardona i Casserres, no permet fer cap suposició sobre una repoblació per la zona del Bages compresa en el posterior comtat de Manresa, per una banda les fortificacions no volen dir repoblacions, i per l'altra ni Casserres ni Cardona estaran compreses dintre del comtat de Manresa. Així, doncs, el comtat sorgeix per la progressió de la repoblació de la Catalunya Central, des del Ripollès-Osona cap a l'Anoia-Segarra.

LA REPOBLACIÓ DEL COMTE GUIFRED

Aquesta primera etapa que portà a terme el comte Guifred tingué una gran empena, i durà des dels volts del 889 fins el 897, any de la mort del comte. Des la primera notícia d'una repoblació al comtat de Manresa al final, veiem que la tasca que portà a

cap el comte va des del Moianès fins als límits ponentins de l'Anoia, assenyalats pel castell de Queralt.

S'ha de tenir present que la repoblació fou molt desigual, la zona del Moianès ja durant el seu govern fou molt intensa, i no sembla que restessin masses terres ermes per acollir nous pobladors, la zona de la part baixa del Bages, el que podem dir el Pla de Bages trigà més, i més o menys podem fixar durant el govern dels fills del comte Guifred, Guifred Borrell i Sunyer; mentre que la zona de la serra de Castelltallat, i la zona de l'antiga Segarra romana restà encara molt buida durant tot el segle X, fent-se repoblacions durant el segle XI, en les dues primeres dècades, la zona de l'Anoia, o la Conca d'Òdena en concret, la repoblació encara era més minsa, inclús es tenen documentats alguns retrocessos a finals de segle X, però no fou un abandó total, sinó que de forma molt precària es mantingueren uns petits establiments.

Durant el govern del comte Borrell, nét del comte Guifred, es produí una nova fase repobladora, omplint els buits que hi havien, sobretot a la zona de l'Anoia, si bé no aconseguint-se una ocupació total, restant moltes terres lliures, inclús en la zona de Castelltallat - Segarra.

L'ESTANCAMENT DE LA REPOBLACIÓ COMTAL

Primerament durant el govern del comte Ramon Borrell es completà l'ocupació de la zona atermenada i defensada des de la repoblació del comte Guifred, podent-la posar a principis de segle XI, el comte Ramon Borrell morí entre el 1017 i el 1018. Després seguí una etapa que podem classificar com d'un estancament en l'activitat repobladora de caràcter comtal. Durant el govern del comte Berenguer Ramon I (1018-1035) no tenim cap notícia repobladora corresponent al comtat de Manresa que sigui d'iniciativa comtal. O és la seu vigatana que estableix a nobles en les seves terres situades a la marca manresana, o són grups de nobles que emprenen accions particulars de repoblació que a posteriori seran confirmades per l'autoritat comtal com és el cas de la confirmació de la repoblació de Cervera feta el 1026 per la comtessa Ermessenda i el seu fill Berenguer Ramon I i la seva muller Sança a tres famílies, dues de les quals coneixem que són de cases nobles, com de la de Cardona i la de Balsareny, l'altra ens és desconeguda. Aquest estancament és confirmat per les dades que tenim referents al comtat de Barcelona, on sabem que es produeix un retrocés important a la frontera, tant a la zona de Tarragona com a la Conca de Barberà. Ja les primeres cròniques posen el comte Berenguer Ramon I com a inepte.

LA REPRESA DE LA REPOBLACIÓ: EL CAMÍ DE LLEIDA

Com generalment passa, el fill de Berenguer Ramon I fou un comte

repoblador, que emprengué una nova etapa expansiva en terres no dominades des de l'època de la invasió sarraïna. Així tenim de Ramon Berenguer I després de solucionar els conflictes interns amb la seva àvia i altres problemes de govern, es dedicà a estendre la seva influència sobre el rei sarraí de Lleida. D'aquesta política sorgí un acord amb Almuzafar, governant de ciutat de Lleida, pel qual es cedien al comte unes places fortes a la zona de La Noguera i a la Ribagorça i una zona d'influència que anava, creiem, de Cervera fins a Sidamunt. A partir de la data d'aquest pacte, el 1050, el comte Ramon Berenguer I començà una política d'establiment de castells a nobles perquè els repoblessin, cedint-els-hi la meitat en feu comtal i l'altra en alou lliure, també féu establiments a grups de repobladors particulars. Així en l'etapa que va des del 1050 fins el 1076 s'ocupà la zona entorn de l'antiga carretera romana que anava a Lleida des de Cervera fins a Sidamunt, a poc més d'una vintena de quilòmetres de Lleida. També hi tingueren una certa importància les repoblacions particulars, però sempre sota la direcció del comte. Així, doncs, en aquesta etapa s'ocupà l'esmentada zona de Cervera a Sidamunt, amb els nuclis de Tàrraga, Vilagrassa, Anglesola i Bellpuig, mentre que per la part meridional seguia la línia marcada pels castells de Biure, Rocafort, Forés, Tarrés, Arbeca i Sidamunt. Tot aquest territori fou inclòs en el bisbat de Vic, i l'anà perdent al llarg dels temps, passant una part al bisbat de Tarragona i una altra al de Solsona, i petites poblacions al de Barcelona.

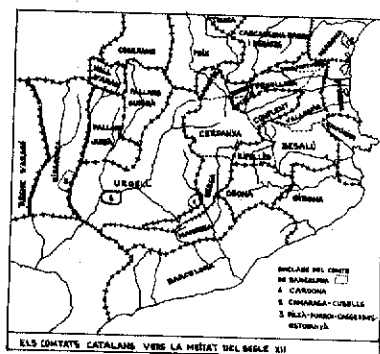
EL BISBAT DE VIC a mitjants de segle XII

EL COMTAT D'OSONA-MANRESA en la màxima extensió

EXTRET DEL TREBALL:
L'EXPANSIÓ DEL COMTAT DE MANRESA.

Segle IX al XII.

d'Albert BENET I CLARÀ.



SIGNES CONVENCIONALS

--- Límits del bisbat i del comtat

++++ Límits dels comtats
d'OSONA i de MANRESA

* Bispoll. Monestirs i canòniques
* exents

DESMEMBRACIONS:

0 entre 1146 i 1154 al bisbat
de TARRAGONA

0 1594 al bisbat de SOLSONA

0 1880 al bisbat de BARCELONA

0 1957 als bisbats de
a) TARRAGONA i SOLSONA

• SALLENT

■ ARTES

399?

(901)

Parròquia

Castell

Data dubtosa

Data per referències

INCORPORACIONS:

1 Principis segle XIX dels monestirs
de Ripoll i St. Joan de les Abadesses

2 1957 dels bisbats de
BARCELONA i GIRONA

